

PRAWNE FORMY POSTĘPOWANIA

**NAUCZYCIELA, DYREKTORA
SZKOŁY/PLACÓWKI WOBEC
NIELETNICH**

NIELETNI

To osoba, wobec której stosuje się przepisy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich w zakresie:

- zapobiegania i zwalczania demoralizacji w stosunku do osób, które nie ukończyły 18 lat;

NIELETNI cd.

- postępowania w sprawach o czyny karalne
 - w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu 13 lat, ale przed ukończeniem 17 lat

NIELETNI cd.

wykonywania środków wychowawczych i poprawczych – w stosunku do osób, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby lat 21

MAŁOLETNI

To osoba, która nie ukończyła lat 18.

Pełnoletniość uzyskuje się z chwilą ukończenia lat 18 lub też **zawarcia małżeństwa przed ukończeniem tego wieku.**

MŁODOCIANY

To sprawca przestępstwa, który w chwili popełnienia czynu zabronionego nie ukończył 21 lat i w czasie orzekania w pierwszej instancji 24 lat.

(art. 115 § 10 kk)

CZYN KARALNY

W myśl przepisów (art. 1 § 2 pkt. 2 u.p.n) jest to czyn zabroniony przez ustawę jako:

- przestępstwo (art. 1 k. k.) , a więc zbrodnia lub występki (art. 7 § 2 i 3 k.k).
- przestępstwo skarbowe (art. 53 § 2 k.k.s.).
- wykroczenie określone w następujących przepisach Kodeksu Wykroczeń:

- art. 62 (znęcanie się nad zwierzętami),
- art.69 (niszczenie i uszkodzanie znaków umieszczonych przez organ państwowy),
- art.74 (uszkodzanie znaków lub urządzeń zapobiegających niebezpieczeństwu),
- art.76 (rzucanie kamieniami w pojazd będący w ruchu),
- art. 85 (samowolna zmiana znaków lub sygnałów drogowych),
- art. 87 (prowadzenie pojazdów przez osobę będącą po użyciu alkoholu),
- art. 119 (kradzież lub przywłaszczenie mienia o wartości),
- art. 122 (paserstwo mienia o wartości),
- art. 124 (niszczenie lub uszkodzanie mienia),
- art. 133 (spekulacja biletami wstępu),
- art. 143 (utrudnianie korzystania z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego),
- art.51 (zakłócanie porządku publicznego),

Popętnienie przez nieletniego innego wykroczenia niż wyżej wymienione należy określić, jako zachowanie świadczące o jego demoralizacji, co uzasadnia wszczęcie i prowadzenie postępowania w trybie opiekuńczo - wychowawczym (art. 44 - 46 u.p.n.).

DEMORALIZACJA

Art. 4. § 1 Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, wścężogostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.

DEMORALIZACJA

- § 2. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.
- § 3. Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Czy dyrektor - nauczyciel jest stroną w postępowaniu w sprawie nieletniego ?

Stronami są (art. 30 § 1 upn) :

- **Nieletni,**
- **Rodzice lub opiekun nieletniego,**
- **Prokurator.**

POSTĘPOWANIE NAUCZYCIELI I PEDAGOGÓW SZKOLNYCH W PRZYPADKU ZAISTNIENIA PRZESTĘPSTWA NA TERENIE SZKOŁY.

- Art. 304. § 1. kpk - Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Przepis art. 191 § 3 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Jak ma postąpić nauczyciel?

Art. 4 § 3. upn - Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Czy nauczyciel może zatrzymać ?

Art. 243. § 1. kpk Każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości.

§ 2. Osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji !

Co mówi o zatrzymaniu (ujęciu) – ustawa o (...) nieletnich?

Art. 37. § 1 Policja lub działający na podstawie szczególnego upoważnienia ustawy organ administracji państwowej zbiera i utrwała dowody czynów karalnych w wypadkach niecierpiących zwłoki, a w razie potrzeby dokonuje ujęcia nieletniego.

Jak rozumieć ujęcie ?

- "schwytywanie" - na gorącym uczynku czynu zabronionego lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu czynu,
- "doprowadzenie" - do jednostki Policji celem wykonania z jego udziałem czynności (w trybie art. 37 § 1 u.p.n.) celem zebrania i utrwalenia dowodów w sytuacji niecierpiącej zwłoki albo w miejsce określone w zleceniu/poleceniu uprawnionego organu.

ZASADA PRZESŁUCHANIA NIELETNIEGO

Art. 39. Przesłuchanie nieletniego może być dokonane przez Policję, (.....) przesłuchanie nieletniego odbywa się w obecności rodziców lub opiekuna albo obrońcy, a jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby w danym wypadku niemożliwe, należy wezwać nauczyciela, przedstawiciela powiatowego centrum pomocy rodzinie lub przedstawiciela organizacji społecznej, do której zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji.

PRZESŁUCHANIE NIELETNIEGO SPRAWCY CZYNU KARALNEGO

*Przesłuchanie nieletniego może być
dokonane przez Policję,*

*Przesłuchanie nieletniego odbywa się
w obecności rodziców lub opiekuna albo
obrońcy.*

DLACZEGO NIE RODZIC ?

Przez "niemożliwość" wzięcia udziału w przesłuchaniu nieletniego rodziców, opiekuna lub obrońcy należy rozumieć przeszkodę natury faktycznej, której w danym wypadku nie można pokonać, np. chorobę, pobyt za granicą, pobyt w zakładzie karnym, itp., a w czynnościach niecierpiących zwłoki również znaczną odległość od miejsca pobytu rodzica, opiekuna do miejsca dokonywania czynności.

Jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby w danym

wypadku niemożliwe,

należy wezwać nauczyciela,

przedstawiciela powiatowego centrum pomocy rodzinie

lub przedstawiciela organizacji społecznej, do której

zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze

na nieletnich lub wspomaganie procesu ich

resocjalizacji.

ZASADA PRZESŁUCHANIA MAŁOLETNIEGO ŚWIADKA

- **Art. 171. § 1.** Osobie przesłuchiwanej należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonych celem danej czynności, a dopiero następnie można zadawać pytania zmierzające do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi.
- **§ 3.** Jeżeli osoba przesłuchiwana nie ukończyła 15 lat, czynności z jej udziałem powinny być, w miarę możliwości, przeprowadzone w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.

„Karta Nauczyciela”

Art. 63. *Nauczyciel korzysta w związku z pełnieniem obowiązków służbowych z prawa do ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy państwowych. Organ prowadzący szkołę obowiązany jest z urzędu występować w obronie nauczyciela, gdy ustalone dla nauczyciela uprawnienia zostaną naruszone.*

Przepisy Kodeksu Karnego, umieszczone w Rozdziale XXIX, obejmującym przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego.

Chodzi o przestępstwa: naruszenia nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego (art. 222 KK), czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego (art. 223 KK) oraz znieważenia funkcjonariusza publicznego (art. 226 KK). Z drugiej zaś strony, działalność każdego funkcjonariusza publicznego, może być związana z nadużyciem swojej funkcji, podlega odpowiedzialności karnej na podstawie przepisów art. 231 KK (przestępstwo nadużycia swojej funkcji przez funkcjonariusza publicznego).

OBRONA KONIECZNA

Art. 25 § 1 Nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpiera bezpośredni, bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem.

§ 2. W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności gdy sprawca zastosował sposób obrony niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 3. Sąd odstępuje od wymierzenia kary, jeżeli przekroczenie granic obrony koniecznej było wynikiem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu.

STAN WYŻSZEJ KONIECZNOŚCI

Art. 26. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakimkolwiek dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa także ten, kto, ratując dobro chronione prawem w warunkach określonych w § 1, poświęca dobro, które nie przedstawia wartości oczywiście wyższej od dobra ratowanego.

§ 3. W razie przekroczenia granic stanu wyższej konieczności, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli sprawca poświęca dobro, które ma szczególny obowiązek chronić nawet z narażeniem się na niebezpieczeństwo osobiste.

nadkom. Krzysztof Kazek
ekspert Zespołu ds. prewencji kryminalnej,
nieletnich i patologii
Wydziału Prewencji
Komendy Wojewódzkiej Policji
w Katowicach

tel. 0 32 2001690, 2001672